

MARTIJN VAN DAM

EN ZIJN STRIJD TEGEN ONRECHT

Voormalig Eindhovenenaar Martijn van Dam is pas 34, maar al negen jaar tweede-kamerlid voor de PvdA. In februari was hij de eerste van vijf fractiegenoten die zich kandideerde voor het partijleiderschap. „Ik ging niet in de eerste plaats voor de overwinning, maar om de partij te vernieuwen”, zegt hij nu. Een vraaggesprek over politieke idealen, drijfveren, Eindhoven, verleden en toekomst.

TEKST: MIEL TIMMERS FOTO'S: MIRELLA SLEENHOFF

Hij heeft getwijfeld het gesprek aan te gaan. Dat heeft met de interviewer te maken. Na zijn verloren campagne voor het lijsttrekkerschap schreef ik hem een open brief in het Eindhovens Dagblad. Daarin werd hij bewonderd voor zijn moed en lef, maar ook bekritiseerd. Dat hij nog niet klaar is om de PvdA te leiden in een politiek landschap van turbulente tsunamis. Grote, gematigde partijen, waaronder de PvdA, leggen het af tegen populistische groeperingen. Zwevende kiezers laten zich, de partijtrouw voorbij, verleiden door gemakzuchtige en kortzichtige standpunten. De beroeps-politicus Van Dam kreeg het advies een tijdje uit de actieve politiek te gaan om maatschappelijke en bestuurlijke ervaring op te doen. Wat zou daarna een glansrijke carrière in de politiek nog in de weg staan? Twijfel dus bij Van Dam. 'Miel heeft een uitgesproken mening over mij. Gaat-ie dat gesprek

wel met open vizier in', vroeg hij de FRITS-redactie.

Martijn van Dam is rustig, genuanceerd en ja, bevlogen. Maar wie beweert dat hij nooit met de poten in de modder heeft gestaan en eens verder moet kijken dan het Binnenhof weet een kribbige Van Dam tegenover zich. „En jij dan? We zijn even oud, jij werkt ongeveer even lang als beroepsjournalist bij het ED als ik als beroeps-politicus in de Kamer. Is het dan voor jou ook tijd voor iets anders? Ik zou willen dat meer mensen vanuit een roeping iets doen met hun idealen. Ik wil ook wel eens 's morgens om kwart over acht naar het werk fietsen en om vijf uur weer naar huis. Dat houd ik een week vol. Over maatschappelijke bagage gesproken: Denk je echt dat ik meer maatschappelijke bagage zou hebben als ik it'er was gebleven? Als volksvertegenwoordiger kan ik de samenleving verkennen.”

Punt gemaakt. Van Dam zal dat vaker doen tijdens het gesprek. Reageren op een vraag door

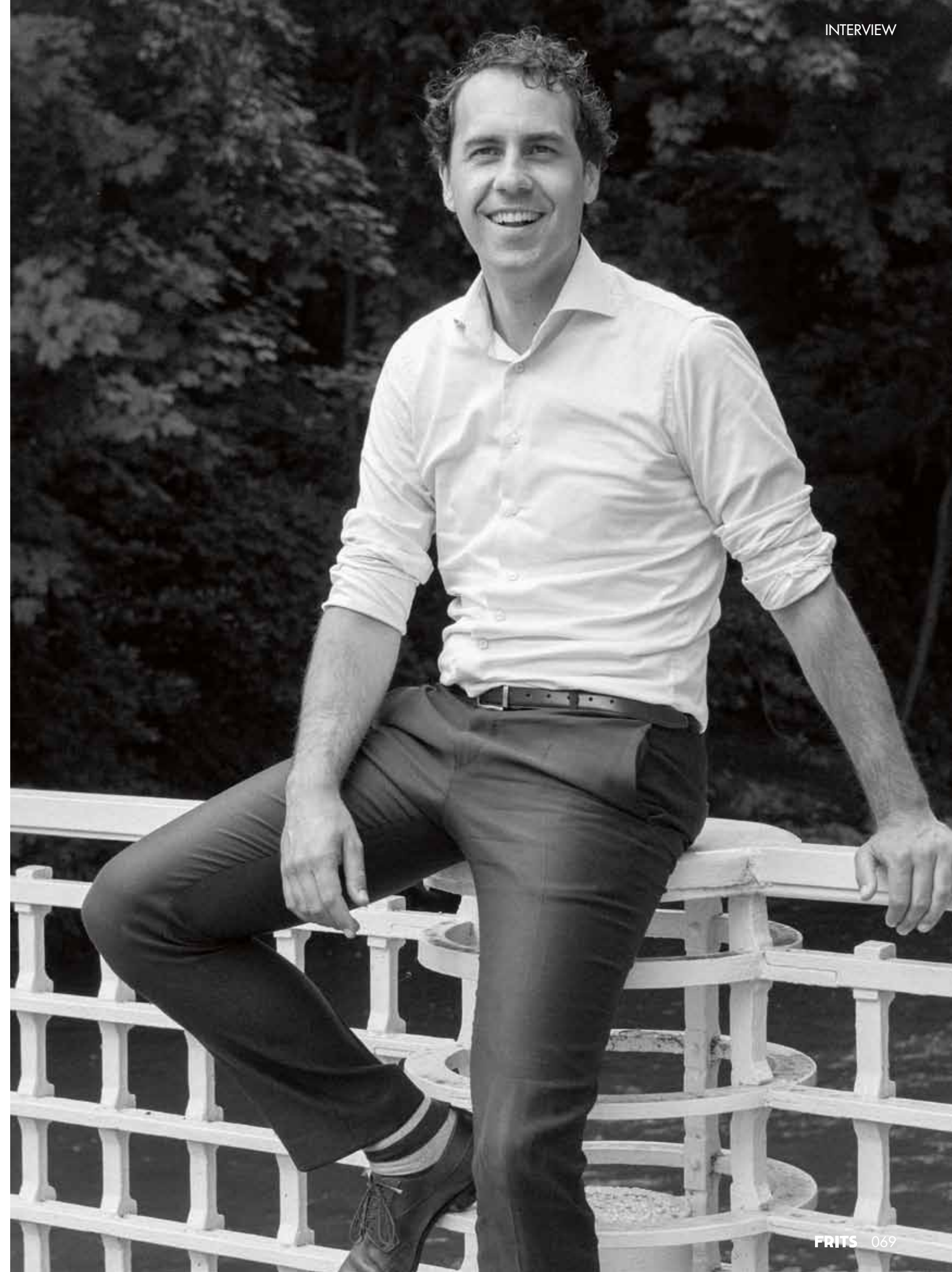
een wedervraag. „Wat denk jij?”

Wie een grote jongen wil zijn, moet met kritiek kunnen omgaan?

„Dat leer je snel in dit vak. Op mijn 23ste was ik fractievoorzitter in de gemeenteraad van Eindhoven. Doordat ik mede bepaalde wat er in de stad gebeurde, kwam ik onder een vergrootglas te liggen. Ik werd bekeken, bekritiseerd. Volstreekte onbekenden vormden zich niet alleen een mening over mijn standpunten, maar ook over mijzelf.”

In hoeverre is het bestaan van een politicus toen en nu vergelijkbaar?

„Totaal niet. In 1998 kocht ik mijn eerste mobiele telefoon. Omdat het ED klaagde dat ik niet altijd bereikbaar was. Mobieltjes, e-mail en internet hadden nog nauwelijks betekenis. Nu heeft iedereen directe toegang tot politici. De tastbare kloof tussen kiezers en gekozenen is nooit zo klein geweest. Wil ik met alle vra-

Martijn van Dam in het Eindhovense café New York in gesprek met Miel Timmers.

gen, verzoeken en opmerkingen via e-mail, Twitter en Facebook goed omgaan, dan ben ik daar dagelijks een halve dag zoet mee. Anderzijds zitten politici nooit om praktijkvoorbeel-

den verlegen. Een verzoek op Twitter levert meerdere reacties op. Er is ook een keerzijde. Iedereen heeft een mening, die niet altijd genuanceerd is, en ventileert die voortdurend. Dat moet je beseffen als je de politiek in stapt.”

Hoe ga je daarmee om?

„Vragen die mij persoonlijk gesteld worden, beantwoord ik altijd. Berichten lukraak naar alle 150 Kamerleden sturen, is een ander verhaal. Een Kamerlid beschikt over ongeveer één fte aan ondersteuning, secretariael en beleidsmatig. Met z'n tweeën controleren we een ministerie met drieduizend ambtenaren, de wetten die zij maken en of het geld goed wordt besteed.”

Kiezen dus.

„Voor een deel worden Kamerleden gestuurd door beleid afkomstig van het kabinet. Dat moeten we controleren. Maar een Kamerlid wil initiatieven nemen, onderwerpen op de

agenda zetten, zelf wetgeving maken. Zo heb ik veel gedaan op het vlak van consumentenbescherming. Ik kom in het geweer als de positie van het individu moet worden beschermd ten opzichte van de overheid, grote bedrijven of organisaties. We moeten de macht van ons leven in eigen hand houden.”

Wat heb je concreet gedaan?

„Ik ben vijf jaar bezig geweest met een wetsvoorstel om het stilzwijgend verlengen van contracten en abonnementen tegen te gaan. Geregeld zijn we allemaal in de maling genomen door de kleine lettertjes, waardoor we opnieuw drie dagen te laat zijn met het opzeggen van bijvoorbeeld een sportschoolabonnement. Daarnaast heb ik het initiatief genomen voor het bel-me-niet-register. Daarbij zijn ongeveer zeven miljoen van de in totaal negen, tien miljoen huishoudens aangesloten. En zolang ik in de Kamer zit, probeer ik de contracten met de kabeltv-exploitanten open te breken. We zitten

gevangen, zitten vast aan een bedrijf waar we geen klant van willen zijn en betalen te veel.”

Met welke tegenkrachten krijg je daarbij te maken?

„Natuurlijk met de machtige lobby van kabel-exploitanten. Aanvankelijk was er geen Kamermeerderheid voor ons plan. En Europa lag dwars. Die meerderheid hebben we alsnog geregeld. Je moet het zo spelen dat anderen onder druk komen om met je mee te gaan. Toenmalig staatssecretaris Frank Heemskerk heeft het in Brussel voor elkaar gekregen. Daarna is een en ander in gang gezet. Op verzoek van de kabelexploitanten heeft de rechter het vrijgeven van de markt uiteindelijk tegengehouden.” Lachend: „Soms heeft een rechtstaat ook nadelen. Maar ik laat me niet uit het veld slaan. Leunen we achterover dan clustert de macht bij grote bedrijven en de overheid. We mogen niet geleefd worden door anderen. Dat is mijn motivatie, mijn ideaal. Mensen voelen dat niemand ergens over gaat. Dat het schoolbestuur vijftig kilometer verderop zit en niet bereikbaar is. We moeten grip krijgen op de publieke sector. Corporaties zijn eilanden, met de directeur als koning. In de jaren negentig is veel verzelfstandigd en efficiënter gemaakt. Niet verkeerd in de tijdgeest, maar zoals ze vaak: we schieten door. Nu moeten we corrigeren.”

Waar wil je je de komende tijd sterk voor maken?

„Gezondheidszorg en economie. We moeten de zorg krijgen die we nodig hebben, zonder er extra voor te betalen. Doen we niets aan premies en belastingen, dan beslaan de zorgkosten over tien, twintig jaar de helft van een modaal salaris. Dat is niet te betalen.”

Hoe die zorgkosten beteugelen?

„Premies en eigen bijdragen inkomensafhankelijk maken. Belangrijker: verspilling tegengaan, minder management en bureaucratie, zorg dichterbij zodat huisarts en wijkverpleging meer opvangen en kunnen sturen op de zorg die mensen krijgen. Verder moet marktwerking worden vervangen door overheidssturing op het budget. Specialisten in loondienst zodat ze niet met tonnen naar huis gaan en de absurde tarieven van medicijnen aanpakken. Daarmee kunnen we premies betaalbaar houden en garanderen dat mensen de zorg krijgen die ze nodig hebben, zonder afhankelijk te zijn van de dikte van de eigen portemonnee.”

‘DE ECONOMIE MOET WORDEN VERSTERKT DOOR HET ZUIDOOST-BRABANTSE MODEL’

En de economie?

„Die moet worden versterkt door het Zuidoost-Brabantse samenwerkingsmodel, tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen, landelijk uit te rollen. Dat heeft geleid tot creativiteit en innovatie. Was Eindhoven aanvankelijk een stad waar boven de rivieren op werd neergekeken, nu weet iedereen dat het hier bruist. In Den Haag is steeds meer belangstelling voor deze regio. Steeds meer mensen, ook politici, komen een kijkje nemen. Niet alleen op de High Tech Campus, maar ook bij VDL.”

Gezondheidszorg en economie, grote

thema's. Heb je het daar met partijleider Diederik Samsom over?

„Ik ben geïnteresseerd in dingen die ertoe doen. Dat laat ik hem weten. Maar of ik die portefeuilles krijg, is afhankelijk van de omvang van de fractie en de achtergronden van fractieleden. In 2006 wilde Wouter Bos dat ik buitenlandse zaken ging doen. Daar had ik niet veel mee te maken gehad. Een politieke portefeuille, die raakt aan je diepste principes. Bijvoorbeeld hoe Nederland zich in het Israëlisch-Palestijns conflict moet opstellen.”

Je bent in de Tweede Kamer woordvoerder media, economie, integratie en dus buitenlandse zaken geweest. Word je klaargestoomd voor iets groots?

Van Dam aarzelt, wikt en weegt. Hij is niet een man die roept: 'Ik word de nieuwe minister-president van dit land!' Hij blijft bescheiden. „Ik heb in de politiek geleerd dat je nooit moet nadenken over je loopbaan.”

Toch vrij menselijk, om dat wel te doen?

„Van de een op de andere dag kan het voorbij zijn. Na de gemeenteraadsverkiezingen van

2002 bleef de PvdA in Eindhoven op negen zetels en Leefbaar Eindhoven kwam vanuit het niets ook op negen zetels. Kiest de kiezer duidelijk voor anderen, dan moet je niet tegen wil en dank in het bestuur stappen. Rob van Gijzel liep destijds in de coulissen warm voor het wethouderschap. Hij was een van de eersten die zei: 'Iets wat niet bij ons past, moeten we niet doen. Principes zijn belangrijker'. Typisch Rob: nooit eigenbelang voorop. Het gaat mij puur om de inhoudelijke motivatie. Zo kan ik genieten van de wijk Doornakkers in Eindhoven. Toen ik er woonde, waren er plekken waar je 's avonds liever niet kwam. Nu spelen daar kinderen. Fantastisch hoe de wijk is gekanteld. Of Woensel-West. Ging het acht jaar geleden daar vooral over veiligheid, nu over parkeren en dat er te hard door de straten wordt gescheurd. In de politiek kun je daadwerkelijk veranderen."

Dat klinkt wel heel politiek correct. Je controleert al negen jaar bewindslieden. Dan denk je ongetwijfeld wel eens: 'Dat

kan ik beter'. Sterker nog: 'Ik wil het proberen, verantwoordelijkheid dragen'.

„Meer mogelijkheden heb je zeker in het kabinet, maar het maakt me niet uit. In de Kamer of in het kabinet. Als je weet hoe het in de Kamer werkt, kun je dingen veranderen. Dat is niet politiek correct. Zolang ik passie en motivatie heb en me blijf verbazen, wil ik door. Had ik lang dezelfde portefeuille gehad dan had ik het risico gelopen dat ik vermoeid was geraakt van weer dezelfde discussie."

Heb je nagedacht of je je herkiesbaar zou stellen voor een nieuwe Kamerperiode?

„Jazeker, ik heb me afgevraagd of ik nog altijd gebrand ben iets voor elkaar te krijgen. Of ik iets kan toevoegen en of de partij me kan gebruiken."

Wat voeg jij toe?

Van dit soort vragen houdt Van Dam niet. Die gaat-ie uit de weg. Hij schuift op zijn stoel, mijdt oogcontact. „Ik vind bescheidenheid nog steeds een goede eigenschap."

Maar, wat voeg jij toe?

„In mijn campagne voor het partijleiderschap heb ik laten zien dat ik de PvdA wil vernieuwen. De partij moet zich niet verzetten tegen een flexibelere arbeidsmarkt. Beschermen we alleen verworvenheden, dan komen we niet op voor de nieuwe werkelijkheid. Dan kunnen we nooit de positie van tijdelijke arbeidskrachten, zzp'ers of werknemers met een nulurencontract verbeteren. Wat ik toevoeg? Ik hoop dat ik een katalysator voor verandering ben."

Mijn agenda was nog een brug te ver. Sommige PvdA'ers bleven denken dat ik aan het ontslagrecht wil morrelen. Dat beeld was niet te nuanceren. In debatten moet je in twee zinnen je punt maken. De hoeveelheid en diversiteit aan media zijn toegenomen, maar de kans dat je mensen inhoudelijk kunt bereiken is minimaal."

Opkomen voor kleine minderheden is niet sterk als je een brede middenpartij

wilt leiden?

„Je vraag suggereert dat ik campagne heb gevoerd alleen maar om te winnen. Ik deed niet mee omdat ik per se partijleider wil worden. Ik wil de partij veranderen, opkomen voor kwetsbaren, discussie aanzwengelen."

Wat heb je geleerd van die verkiezing?

„Dat het moeilijk is dingen daadwerkelijk over te brengen. Dat volop in de media-aandacht staan heftig is en de druk groot kan zijn."

'IK GENIET VOORAL VAN HET DEBAT EN DINGEN VOOR ELKAAR BOKSEN'

Daar genieten politici toch van?

„Het hoort erbij, maar ik geniet vooral van het debat en dingen voor elkaar boksen. Ik heb tijdens de campagne ook geleerd dat er altijd kleine, stomme dingen gebeuren. Zoals jij schreef in je open brief. Tijdens het debat in het Klokgebouw stapte ik van het podium, uit het licht. Ik bedenker ter plekke dat ik tussen het publiek wil staan. Soms pakt dat goed uit, soms niet."

Het interview van Mathijs van Nieuwkerk in De Wereld Draait Door met Van Dam heeft destijds veel losgemaakt. De interviewer viel Van Dam voortdurend in de rede, maakte de indruk er vooral op gebrand te zijn hem onderuit te halen. Van Dam haalt de schouders op. „Ach, ik ben ook de mist ingegaan. Ik heb me laten uitdagen. Doodzonde dat ik daardoor mijn verhaal niet kwijt kon. Ik had me die dag om twaalf uur kandidaat gesteld. Daarna ongeveer dertig interviews gegeven en zonder van alle hectiek te zijn losgekomen, ben ik naar DWDD gegaan. Een bewuste keuze vanwege het overwegend jonge kijkerspubliek. En een risicovolle. Bij Pauw & Witteman krijg je meer ruimte. Achteraf had ik misschien een dag later naar de DWDD-studio moeten gaan."

Hoe moeilijk is het onder Samsom te dienen? Je hebt immers gedacht dat je een betere partijleider kon zijn?

„Dat heb ik nooit gevoeld. We kennen elkaar al lang. Zijn samen in de Kamer gekomen. We delen idealen, verschillen alleen over de weg er naartoe. Met Staf Depla (voormalig tweede-kamerlid en nu wethouder in Eindhoven, mt) en Jeroen Dijsselbloem (geboren Eindhovenenaar en vicefractievoorzitter, mt) discussieerden we vaak aan de borreltafel. Tijdens de verkiezing voor het leiderschap heb ik dat met Diederik voor de schermen gedaan. Hij

is van dezelfde generatie, heeft nieuwe ideeën en frisse energie. Hij is slim, denkt razendsnel, weet meteen wat er speelt en barst van de oplossingen."

Hoe is jouw interesse in politiek gewekt?

„Thuis werd er vroeger veel over politiek gediscussieerd. De les die wij hebben gekregen is dat we niet alleen voor onszelf leven. Ons moeten realiseren dat niet iedereen het goed heeft. Diep van binnen heb ik de ontsluitbare drang om iets te doen tegen onrecht. Toen ik net PvdA-lid was, kwam ik een oudere dame

Buurtbarbecue van de PvdA bij buurtrestaurant In de Voortuin in Woensel-West.

tegen die keurig haar tuintje stond bij te houden. De buurt verloederde, haar kinderen vonden dat ze moest verhuizen. Dat wilde ze niet. Ze voelde zich alleen staan. De gemeente deed niets, de politiek had haar buurt in de steek gelaten. Het brandde bij mij van binnen: deze mevrouw mag er niet alleen voor staan. De gemeente moest de strijd aan met de onveiligheid en verloedering. De politiek is de enige macht die dat voor elkaar kan krijgen. Opkomen voor mensen die niet tegen bureaucratie of grote bedrijven op kunnen, is mijn drijfveer.”

‘OOIT WIL IK TERUG NAAR EINDHOVEN. DE STAD BRUIST. HET IS HIER GEMOEDELIJK’

Wat heb je nog met Eindhoven?

„Veel! Ik voel me hier thuis. Mijn ouders en vrienden wonen er. Heb van mijn twaalfde tot 27ste in Eindhoven gewoond. Ik kom geregeld in de stad en probeer aangehaakt te blijven, bijvoorbeeld door mijn bestuursfunctie bij STRP festival. Ooit wil ik terug naar Eindhoven. De stad bruist. Ik heb in Utrecht gewoond en woon in Den Haag. Het cliché klopt: het is hier gemoedelijk en relaxed. Ik zal mijn vriendin moeten overtuigen. Zij komt niet uit deze regio.”

Dit jaar ben je vader geworden van een dochter. Heeft dat je veranderd?

„Toch wel. Ik voel een grotere verantwoordelijkheid. Er is iemand op de wereld die honderd procent afhankelijk is. Ik ben nog gemotiveerder om aan de toekomst van Nederland te werken. Blijft dit de plek waar het gebeurt, waar nieuwe dingen worden bedacht of worden we een museum voor Aziaten die komen kijken hoe onze beschaving er vroeger heeft uitgezien? Terwijl we niet meer bepalend zijn en onder de voet worden gelopen. Vanwege de eurocrisis staan we op een kruispunt voor de toekomst van onze kinderen. Het probleem is

De negentienjarige Ozan Demir neemt met Martijn van Dam de politiek door in zijn wijk Woensel-West.

het onderlinge wantrouwen tussen politici in Europa. Om dat te doorbreken, wordt daadkrachtig leiderschap gevraagd. We ontkomen er niet aan om bevoegdheden centraal neer te leggen. Het alternatief is dat de boel uit elkaar dondert.”

Aan bevoegdheden overhevelen waagt geen politicus zich in ons grillige politieke landschap. Dat ziet er niet best uit voor je dochter.

„Voorlopig niet, maar ik ben niet pessimistisch. Ik hoop dat voor onze kinderen Nederland de plek blijft waar we de grenzen van ons weten en kunnen verleggen en dat onze welvaart en gezondheid geborgd blijft. Zeker, bevoegdheden afstaan doet pijn. Ik vind dat Europa zich minder met onze bedrijfjes en corporaties moet bemoeien, maar dat wantrouwen brengt ons nergens. Ik ben er van overtuigd dat de boel bij elkaar houden beter is dan Europa uit elkaar laten vallen.”